34ste jaar. — Nr 114. Zaterdag 24 September 1887.

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIE LIMBURG.

Men schrijft in te **Tongeren** bij M. COLLEE, uitgever en eigenaar van dit blad.

De *Postrijder* verschijnt 's dinsdags, 's donderdags en 's zat dags.

Alle toezendingen van brieven, geld of aankondigingen moeten *franco* gedaan worden aan den uitgever, **groote Markt, n° 37-39, te Tongeren.**

Abonnement

Drie maal per week **6** franks per jaar.
Twee » » **5** » »
Een » » **4** » »
Een blad afzonderlijk **10** centiemen.
De abonnementen zijn vooraf betaalbaar.
Aankondigingen **15** centiemen per drukregel.
Reclamen, vonnissen en andere artikels vooraan of binnen in het blad : **1** fr. den drukregel.

TONGEREN, DEN 24 SEPTEMBER.

Katholieke Associatie

DER STAD TONGEREN.

Het Komiteit der Katholieke Associatie heeft de eer de heeren leden der Associatie ter kennis te brengen dat de aanbiedingen van kandidaten voor de kiezingen van den 16 october tot den 1 october zullen ontvangen worden.

Gelijkvormig aan de statuten, moeten de aanbiedingen van kandidaten schriftelijk gedaan worden en onderteekend zijn. Zij moeten gezonden worden aan den *heer voorzitter der Katholieke Associatie op de Concordia.*

De algemeene vergadering der Associatie voor de aanduiding der kandidaten zal plaats hebben op de Concordia zondag 2 october, om 3 uren 's avonds.

Wij hebben aangekondigd dat ons college van burgemeester en schepenen, hetwelk reeds zoo veel gedaan heeft voor de verbetering onzer straten, onzer boulevards, onzer openbare buurtwegen en wandelplaatsen, zich thans bezig houdt met het ontwerp der aanlegging van trottoirs in de vooraamste straten der stad.

Daarop begint het genzenblad te schreeuwen dat het wel tijd is aan openbare werken te denken, want dat het tegenwoordig stadsbestuur tot heden niets gedaan heeft!

Dat is nu toch wat sterk! De slimmerik, die deze onmeetbare zotheid geschreven heeft moest wel eens een wandelingetje rond onze boulevards gaan doen. Wie heeft die prachtige boulevards gemaakt die door alle vreemdelingen bewonderd worden? Is dat niet gedaan geworden onder het bestuur der heeren Meyers, Schaetzen en Coart? Ja, al onze boulevards, van den eerste tot den laatste, hebben wij te danken aan onstegenwoordig katholiek bestuur.

Prachtige wandelingen verbinden de Luikerpoort aan de Steenderpoort, aan de Hasselschepoort. Niet minder prachtig is de boulevard tusschen de Maastrichter en de Moorepoort. Thans is men bezig met het voltrekken van den boulevard tusschen de Hasselsche en de Bilserpoort en dan zullen er weinig steden in België zijn die zulke heerlijke boulevards zullen kunnen toonen.

Ziedaar het werk der heeren Meyers, Schaetzen en Coart, ondersteund door onze katholieke raadsleden de heeren Nicolaers en Slegers.

***

Vraagt nu eens waar de boulevards te zien zijn die door het liberaal bestuur van M. Ghineau en compagnie gemaakt werden? Er bestaat er geen enkele! In 1880 wierp het liberaal bestuur onze wallen af tusschen de Kruispoort en de Nieuwstraat. Dat bleef daar liggen gelijk eene verwoesting gedurende vier jaren. In 1884, toen het liberaal bestuur onverre geworpen werd, toen lag het daar nog zonder dat er eene hand uitgestoken was om een einde aan dat schandaal te stellen.

En nogtans hebben onze liberalen oneindig veel geld verkwist om den ouden stadswal te doen afbreken. Luistert. Het is bijna niet te gelooven, maar het is toch de waarheid. Het bestuur van M. Ghineau en Compagnie had het werk van afbraak en gelijklegging toegestaan aan M. Hubert Christiaens voor de onwaarschijnlijke som van *drie en twintig duizend vier honderd en vijf en zeventig franken.* (23475 fr.)

Hebben de geuzen dien boulevard gemaakt? Neen. Toen zij in 1884 het stadhuis verlieten, toen lag het ding er nog alsof het niemand aangeging. Waren de liberalen aan het roer gebleven, weest er zeker van, dan wachtte de boulevard nog op zijne voltrekking. En het is alweer het katholiek bestuur dat de werken, om zoo te zeggen zonder onkosten, voltrokken heeft. Vandaag moet iedereen bekennen dat die boulevard een der fraaiste van de stad zal zijn.

En dan komt u daar een naamlooze zeemelen knooper in het genzenblad vertellen dat het bestuur van MM. Meyers, Schaetzen en Coart niets gedaan heeft en dat de trottoirs het eerste werk zijn waarmede zij zich eindelijk bezig houden!

***

Dat uilekuiken zou ook niet slecht doen van eens onze poorten uit te wandelen om te gaan zien in welken staat zich onze buurtwegen bevinden. Onder het bestuur der genzen was er buiten de stad, om zoo te zeggen, door geenen weg te geraken. Vandaag zijn de slechte wegen verbeterd, de gehuchten zijn door goede banen aan de stad verbonden en de laatste weg die te maken bleef, die van Eloir, zoo lang door de genzen beloofd maar nooit uitgevoerd, is door de zorgen van het katholiek bestuur in aanbesteding gesteld en zal voor den winter voltrokken zijn.

***

Er is geen inwoner van Tongeren die kan vergeten hebben in welken staat zich onze gemeente gebouwen bevonden onder het liberaal bestuur.

Het tribunaal, de schoolgebouwen, in een woord alle eigendommen derstad waren in den slechtsten toestand. Op het stadhuis, och Heere, wie zou dat kunnen vergeten hebben, op het stadhuis regende het door, zoo zeer dat men niet van de eene zaal tot de andere kon gaan zonder den parapluie te openen. De regen kwam door het dak, hij zabberde door de plafonds en door den vloer en hij viel in den grooten ingang, waar dikwijls vijf en twintig menschen stonden met den parapluie over het hoofd. Het regende in de zaal van het vredegerecht, het regende op de tafel van den gemeenteraad, het regende op de papieren van het secretariaat.

***

En gij meent misschien dat het liberaal stadsbestuur daar heinen omkeek? In het geheel niet. Dat bleef zoo voort gaan tot dat de oogen der kiezers eindelijk open gingen en het waren alweer de katholieken die de stadsgebouwen in orde moesten stellen. Waren de genzen aan het roer gebleven in 1884, dan lag ongetwijfeld allewijl het stadhuis het onderste boven, dan bevond de boulevard aan de Kruispoort en Bilserpoort zich nog in den staat van verwoesting waarin de genzen hem in 1884 gelaten hebben, dan waren onze burgers verdrukt onder nieuwe imposten, dan in een woord had onze stad zich bevonden voor groote en menigvuldige uitgaven welke de katholieken, door een verstandig en voorzichtig bestuur, vermeden hebben.

De kiezers zullen den 16 october uitspraak moeten doen tusschen het bestuur der genzen en dat der katholieken. Hun vonnis kan niet twijfelachtig zijn.

Waarom hebben onze burgemeesters en schepenen de straten niet doen paveien, waarom hebben zij het brandmateriee niet gekocht zooals zij het beloofd hadden? vraagt het geuzenblad.

Waarom? Wel omdat er nog elf duizend zeven honderd drie en veertig (11743) fr. is moeten betaald worden aan M. Hubert Christiaens, op de werken van afbraak en gelijklegging der boulevards.

Ziedaar waarom het tegenwoordig bestuur dit jaar geene 7000 fr. heeft kunnen besteden aan plaveien der straten, en ziedaar ook waarom het geen nieuw brandmateriee heeft kunnen aankoopen.

M. de burgemeester Meyers heeft dat den 28 juli aan het geuzenblad geschreven en het geuzenblad antwoordde daarop: Wanneer men geene geldmiddelen heeft, dan moet men er maar nieuwe aanschaffen!

Verstaat gij dat, heeren kiezers?

Ons tegenwoordig bestuur wil geene nieuwe lasten aan de burgers opleggen. De tijden zijn reeds slecht genoeg. Maar het geuzenblad zal u binnen eenige dagen zes kandidaten voorstellen volgens zijn hart, zes kandidaten die u eenen hoop nieuwe lasten zullen op den kraag spannen.

De heeren Meyers, Schaetzen en Coart betalen de schulden der stad, zij voeren groote en nuttige werken uit, zij bestieren met spaarzaamheid en zij willen geene nieuwe imposten invoeren.

De kwestie zal den 16 october aan het vonnis der kiezers onderworpen worden.

Wij zullen kandidaten voordragen die het bestuur der heeren Meyers, Schaetzen en Coart zullen ondersteunen, aanzienlijke en nuttige werken uitvoeren zonder nieuwe lasten voor de burgers.

Het genzenblad geeft van heden recht uit te verstaan dat het mannen zal voorstellen die geld zullen slaan op den rug der inwoners.

De kiezers weten wat hun te doen staat.

Festival.

De *Indépendance*, een der aanzienlijkste liberale bladen van het land, zeide deze week dat er nooit zoo veel feesten in het land gegeven worden dan bij het naderen der kiezingen, en dat er tusschen deze feesten altijd een overvloed van festivals is.

« In de gemeente, voegde het blad er bij, is de » fanfare eene mogendheid, en, wat meer is, » eene mogendheid die altijd dorst heeft. Om aan » de fanfare te behagen richt men een festival in, » en zoo doende slaat men twee pruimen met » eenen slag, want men doet tevens plezier aan de » herbergiers die zich gelasten deze dorstige » trompetten en pistons te laven. »

De *Indépendance* heeft gelijk.

Wij hebben verleden zondag hier te Tongeren een van die festivals gezien, waarvan men met recht kan zeggen: « al degenen die er deel aan genomen hebben zullen er noont het gehengen van verliezen. »

Helaas! zij zullen het zich maar te goed gedenken, die arme buitenlieden die verleden zondag, onder eenen aanhoudenden regen, op onze openbare plaatsen in hunne kopere muziektuigen stonden te blazen of met hun papier in de hand stonden te zingen, zonder dat iemand den moed had hen te gaan aanhooren. Och! Arme menschen wat heeft men u beklaagd!

Het toeval had ons geleid naar het lager gedeelte der stad, op eene plaats die versierd was met eene soort van kiosk zonder dak en open aan allen wind en regen. Het scheen dat de hemel al zijne sluizen geopend had; de regen viel met stroomen uit de lucht en ondertusschen beklom eene ongelukkige zangsocieteit het kiosk en begon dapper te zingen te midden der eenzame en verlatene plaats. Eenige geburen, die medelijden hadden met die arme lieden, hielden hunnen parapluie open boven het hoofd der ongelukkige zangers.

Na de uitvoering van hunne stukjes werden de vreemde societeiten naar den eenen of anderen liberalen café geleid, waar zij op hunne kosten mochten eten, als zij er goesting toe hadden. Talrijke herbergiers hadden zich in kosten gesteld om de vreemde bezoekers te ontvangen. Men had hun groote winsten doen hopen; zij hadden gelezen dat er duizende vreemdelingen naar Tongeren zouden komen en dat deze alle kelders en alle broodwinkels zouden leeg maken? Die onnoozele herbergiers hebben met groot misnoegen gezien dat etke societeit vergezeld was door een lid van den Casino of door eenen jongen geus die wel wist waar hij zijne mannen moest heen leiden.

Voegen wij hierbij dat bij de aankomst van den stoet, de verschillende societeiten onthaald werden op het stadhuis, waar de eerewijn hun aangeboden werd door het college van burgemeester en schepenen. De heer burgemeester Meyers heeft hun eenige woorden toegesproken in overeenstemming met de omstandigheid.

Op den doortrek van den stoet en in de nabijheid der kiosken, zag men hier en daar een vaandel dat scheen te weenen rond zijnen stok.

Van de societeiten die beloofd hadden het festival bij te wonen, was het grootste deel thuis gebleven; anderen hebben de stad zoo spoedig mogelijk verlaten om naar hunnen haard terug te keeren.

Summa summarum, het festival dat ingericht was om de vijf.... excuseert de vier-en-twintigste verjaring van Ataatneate vieren, was een mislukt feest; het is de droevigste fiasco geweest waarvan onze stad ooit getuige was.

Indien de geuzenij niet dadelijk iets anders uitdenkt om de kiezing te doen lukken, dan zijn hare kandidaten van den 16 october naar den duivel.

Landbouw-voordracht te Tongeren.

Verleden donderdag heeft M. H. Vanderyst, ingenieur-landbouwkundige, in het lokaal der landbouw-afdeeling te Tongeren, eene zeer merkwaardige voordracht over het gebruik der scheikundige meststoffen gegeven.

Wij geven er hierna een kort verslag van:

De landbouwer bevindt zich in eenen moeielijken toestand. Het wordt moeielijk geld te verdienen. Om meer te verdienen moet de landbouwer meer trachten voort te brengen. Hij moet de krachtteelt uitvoeren.

De landbouwer moet:

1° Den grond doelmatig bewerken.

2° De beste soorten van granen, zaden gebruiken.

3° Meer voedstoffen aan de planten bezorgen.

***

1° De landbouwer moet den grond allengskens dieper bewerken. Hij zal met voordeel in zekere gevallen den onderploeg gebruiken.

2° Zekere soorten tarwe, koren, aardappelen, geven grootere opbrengst dan de soorten welke men gewoonlijk teelt.

3° De meststoffen zijn de voedstoffen der planten. Het stalmest bevat maar weinig voedstof. De planten ontleenen eene groote hoeveelheid stoffen aan de lucht en aan het water.

Er zijn slechts vier verschillende soorten van meststoffen: Het *phosphoorzuur*, de *potasch*, de *kalk* en het *stikstof*.

Het phosphoorzuur moet men onder vorm van metaalslakken gebruiken. 1000 kil. metaalslakken bevatten zoovee phosphoorzuur als 85000 kilos stalmest. 1000 kilos metaalslakken kosten 27 frs.

De potasch moet men in de lichte gronden vooral onder vorm van *kainiet* gebruiken. De kainiet kost ongeveer 5,25 fr. de 100 kilos.

De kalk kan men gebruiken als voedstof en als verbeteringstof.

Het stikstof is een gas. Indien men zijn stalmest niet goed behandelt verliest men eene groote hoeveelheid van dit duurste grondstof.

***

Men gebruikt de metaalslakken en de kainiet vóór den winter. Het soda-nitraat na den winter.

Men gebruikt met voordeel het eerste jaar
1000 kilos metaalslakken,
500 kilos kainiet.

Men moet hetzelfde meststof in de weitanden gebruiken.

Het soda-nitraat gebruikt men in evenredigheid van 150 tot 280 kilos per hectaar.

Wij vernemen met genoegen dat de luksche hofbouwkundige inrichting, in onze stad gevestigd, den eersten prijs op de tentoonstelling van Hasselt behaald heeft, voor hare schoone collectie Begonias en andere sierplanten.

Stadsteekenschool van Tongeren.

Verleden zondag om twaalf uren 's middags heeft in de groote zaal van het stadhuis de prijsuitdeeling aan de leerlingen der teeken academie plaats gehad.

MM. Van 't Hof bestuurder der academie en Meyers burgemeester der stad hebben het woord in het vlaamsch gevoerd.

Uit oorzaak van gebrek aan plaats is het ons onmogelijk deze twee merkwaardige redevoeringen aan onze lezers mede te deelen.

In welgepaste bewoordingen hebben zij het groot nut der teekenkunst doen uitschijnen waarvan de kennis aan ieder verstandig ambachtsman noodzakelijk is. Herhaalde malen heeft het publiek hunne redevoeringen toegejuicht.

Wij kunnen hier slechts eenige korte uittreksels van de redevoering van M. Van 't Hof doen volgen:

Welk gemak verschaft het teekenen aan diegenen die studeeren of *kruidkunde, natuurkunde, steenkunde, dierkunde, enz.*, en indien men zich herinnert dat het teekenen het eerste hulpmiddel is na de natuur zelve, om zich een gedacht van een voorwerp, dat der plant enz. te maken, zal men gewisselo hoddzakelijkheid van dit vak begrijpen. Want om de hedendaagsche dierkunde, plantkunde enz. of andere studien met voordeel te bevorderen wordt er op de praktische Cursus der hoogeschool gevergd, dat alle innige aaneenschakeling eens lichaams die alleen met het Microscoop kan gezien worden, op papier na geteekend wordt, opdat men er zich in het vervolg beter gedacht van vormen kunne. Wat gebeurt er alsdan gewoonlijk? of wel zij vertrouwen zich op het werk hunner makkers of wel bezien het niet, en alzoo gaat het uit 't geheugen verloren. Ziedaar Mijnheeren, eenige voorbeelden welke gij nog dagelijks zeer gemakkelijk zult ontmoeten en welke soms tot den achteruitgang van zekere personen strekken alleen omdat zij het teekenen niet hebben willen aanleeren. Dus zonde mijn eenigste en grootste verlangen zijn, dat alle invloed hebbende overheden zouden medewerken tot de uitbreiding van het teekenonderwijs en voornamelijk verzoek ik de heeren van het stadsbestuur onzer stad voor onze school te zorgen: opdat zij in geener voege zoude moeten achterstaan, of ten minste op een gelijken voet met de andere teekenscholen zoude moge blijven, om alzoo den lof en medehulp van het hooger bestuur, en de hulp van den Staat te mogen blijven genieten.

Werkt dus ijverig, mijne leerlingen, toont immer den iyver welke gij tot nu toe aan den dag gelegd hebt en welke u de goedkeuring en gelukwensche van hooger geboorde in schoone kunsten toegekend hebben, want later eerst als gij een ambt of ambacht zult uitoefenen zal het weldoen uwer eenige, aan het teekenen toegewijde stonden, u genoegen verschaffen.

Ziehier in welke orde de verschillende prijzen behaald geweest zijn:

PLECHTIGE PRIJSUITDEELING VOOR HET SCHOOLJAAR 1886-1887.

De werken der leerlingen zijn aan het onderzoek onderworpen geweest volgens art. 34 van het schoolreglement.

De jury voorgezeten door M. P. Drion, inspecteur van het teeken-onderwijs, directeur der academie van schoone kunsten te Luik, erkent de bekomene plaatsen als volgt:

3e Graad, 1e Afdeeling

Borstbeeld, Dessers Joseph, van Tongeren, de zilvere medalie van het gouvernement. — *Schaduw perspectief*, 1e prijs. — *Proportien*, 1e prijs.

2e Afdeeling

Halve hoofden, 1e prijs: Grégoire François, van Zolderen, 1e prijs van schaduw perspectief, 2e van

---

5

NAPOLEON EN PIUS VII.

(VERVOLG.)

— Wanneer de ernst van uw karakter mij niet terughield, zou ik inderdaad zeggen dat gij een weinig ondankbaar zijt. Gij schijnt u de goede diensten die Frankryk u bewezen heeft, niet genoeg te herinneren. Het Conclave van Venetië, dat u tot Paus heeft verkozen, was wel min of meer door mijn veldtocht in Italië en door een woord dat ik over u gezegd heb, ingelicht. Ik heb den tijd niet gehad de godsgeleerdheid te bestudeeren: maar ik stel veel geloof in de macht der kerk. Zij heeft eene wonderbaarlijke levenskracht, heilige Vader! Gij zult overigens over mij tevreden zijn, en wanneer gij wildet, zouden wij te samen veel kunnen uitrichten.

En op vertrouwelijk naieven toon voegde hij er bij: Ik zie, bij voorbeeld, niet in, waarom gij niet altijd te Parys zoudt willen zetelen? Ik zou u in de Tuilerien laten wanneer gij wildet. Gij zult er reeds de kamer van Monte-Cavalio vinden die u wacht. Ik ben er zeer zelden. Begrijpt gij niet, Padre, dat Parys de ware hoofdstad der wereld is? Ik zou voor het overige al doen wat gij begeerdet; want ik ben beter dan men denkt. Wanneer de oorlog en de vermoeiende staatkunde aan mij werden overgelaten, zou ik u de kerk doen beheeren zooals gij wildet. Ik zou geheel en al uw soldaat zijn. Het zou inderdaad schoon wezen; wij zouden onze conciliën hebben, even als Constantyn en Karel-de-Groote; ik zou ze openen en sluiten, en u vervolgens de ware sleutels der wereld in handen geven, en daar onze Heer gezegd heeft: « Ik ben met het zweerd gekomen, » zou ik u alleen mijn degen brengen om dien te zegenen, na iederen zegepraal onzer wapenen.

De paus bleef nog altijd stom en onbeweeglijk. Napoleon wachtte glimlachend een antwoord. De grijsaard richtte zich eindelijk langzaam op en zuchtte, *als sprak hij tot zijnen onzichtbaren engel:*

« Tooneelspeler! »

De keizer sprong op alsoen gekwetste luipaard, en beet zich op de lippen tot bloedens toe, liet zijne sporen rinkelen, den grond kraken en de gordijnen beven. De paadje zag dat het een zijner hevigste aanvallen van gramschap was, en voelde zijne hairen ten berge rijzen.

— Ik, tooneelspeler! riep hij eensklaps uit. Ha! ik zal u stukken laten zien die u allen als vrouwen en kinderen zullen doen huilen. Tooneelspeler! Ha! gij bedriegt u, wanneer gij denkt uwe koelbloedigheid ongestraft voor mij ten toon te spreiden! Mijn tooneel is de wereld: de rol die ik er op vervul, is die van meester; en voor spelers heb ik u allen, paus, koningen, volken! En de draad waardoor ik u beweeg, is de vrees! Tooneelspeler! Ha! gij moet een ander zijn dan gij thans zijt om mij te durven toejuichen of uitfluiten. Signor Chiaramonti! weet gij wel dat gij slechts een arme geestelijke zoudt zijn, wanneer ik wilde; Frankryk zou u en uwe drievoudige kroon belachen, wanneer ik mij niet ernstig hield als ik u groet.

» Nog slechts drie jaren geleden had niemand van Christus durven spreken, en nog minder van den paus. Tooneelspeler! Ha! mijne heeren, gij dringt u spoedig in? gij vertoornt u omdat ik niet als Lodewyk XIV dwaas genoeg geweest ben de afkeuring der Gallikaansche vrijheden te teekenen!

» Ik ben het die u tusschen mijne vingers heb; ik ben het die u als draadpoppen van het zuiden naar het noorden breng; ik ben het die den schijn aanneem u voor iets te tellen, omdat gij een oud denkbeeld vertegenwoordigt, dat ik weder wil doen herleven, en gij hebt het verstand niet dat te begrijpen. Men moet u alles zeggen, men moet de zaken tastbaar maken, om u te doen begrijpen.

» En gij gelooft dat men u noodig heeft, en gij steekt het hoofd op en verhooveerdigt u in uwe lange vrouwenkleederen; maar weet dat zij mij noch vrees noch achting inboezemen, en dat wanneer gij voortgaat, ik het uwe zal behandelen als Karel XII dat van den Groot-Vizier, en het met mijne sporen verscheuren. »

De verborgen getuige van dit onweder was half dood van schrik. Hij stak het hoofd een weinig voornit, om te zien of de paus nog leefde. Pius was even kalm als te voren; dezelfde glimlach speelde om zijne lippen. Hij sloeg voor de tweede maal zijne oogen op en zegde:

« Treurspeler. »

Dat was te veel. Napoleon die zich in een hoek der kamer bevond, schoot als een pijl op den paus toe, als wilde hij hem vermoorden, maar hield bij de tafel stil, nam eene vaas, en wierp ze aan stukken. Dit was zeker het oogenblik waarin sommigen ten onrechte beweren, dat hij den Heiligen Vader sloeg.

Hij wierp zich driftig in een armstoel; geraakte er tot nadenken en die Protheus, door twee woorden van waarheid getemd, verscheen in zijne ware gedaante.

— Het is waar, sprak hij tot zichzelven. Ongelukkig leven! Het is waar, tooneelspeler en niet zelden treurspeler. Hoe vermoeiend! hoe klein! Altijd handelen naar den wensch der partijen. Schijnen wat zij begeeren dat men is, en juist hunne ezelsdroomen raden. Hen allen plaatsen tusschen de hoop en de vrees; hen verblinden door dagteekeningen en bulletins, door begoochelling van afstanden en van namen: hun aller meester zijn en niet weten wat met hen aan te vangen. Ziedaar alles, op mijne eer! En na dat alles, zich verveelen zoo als ik; dat is te veel. Want, in waarheid, ik verveel mij vreeselijk. Ik moet mij bewegen of anderen doen bewegen. Waarheen? Ik weet het niet. Ik heb plannen voor het leven van veertig keizers; ik maak er iederen morgend en iederen avond een; ik heb eene onuitputtelijke verbeelding, maar ik zou geen twee mijner plannen kunnen ten uitvoer brengen, of ik zou uitgeput zijn naar ziel en lichaam, want onze lamp brandt niet altijd. En rondut gesproken, als al mijne plannen waren volvoerd, zou de wereld niet veel gelukkiger zijn, maar zij zou schooner wezen en eene grootsche eenheid zou haar regeeren. Ik ben geen wijsgeer, en ik ken niemand dan onzen secretaris van Florence, die gezond verstand heeft gehad. Ik versta niets van sommige theorien. Het leven is te kort om zich er mee op te houden. Zoodra ik gedacht heb, voer ik uit. Men zal na mij genoeg verklaringen mijner daden geven, om mij te vergrooten, wanneer ik slaag, en te verkleinen, wanneer ik val. Daar moet ik mij op verwachten. De woordensprenken zijn overvloedig in Frankryk. Gedurende mijn leven doe ik ze zwijgen, maar na mijn dood!... Onverschillig, mijn doel is te slagen en ik versta er mij in. Ik maak mijn Ilias in werkelijkheid. Men moet immers wel leven; men moet zijne plaats vinden en zijn hol maken. Ik heb het mijne gemaakt als een kogel. Des te erger voor hen die voor mij waren! Een ieder eet naar zijn eetlust. Ik had grooten honger! Als ik mijn keizerlijken rok een uur aan heb, is het mij lang genoeg, ik ruil hem alsdan weder voor mijn officiers-rok en stijg te paard. Er zijn in de wereld slechts twee klassen van menschen, zij die bezitten en zij die winnen. De eersten leggen zich te slapen, de anderen bewegen zich. En daar ik dat reeds vroeg begrepen heb, zal ik het verbrengen, ziedaar alles. Er zijn werklieden in gebouwen, in kleuren, in woorden, in vormen; ik ben een werkman in veldslagen, dat is mijn beroep. Ik heb er reeds een 50tal vervaardigd, die overwinningen heeten. Men moet mij mijn werk wel betalen, en het keizerrijk is niet te veel. Ik zal overigens altijd werken. Gij zult wel wat anders zien. Gij zult al de dynastien zien dagteekenen van de mijne, ofschoon ik vorst van fortuin ben, en verkozen als gij. Heilige Vader, en nit de menigte te voorschijn geroepen. Op dit punt staan wij gelijk. En hij reikte zijne hand aan Pius, die, getroffen over de ontbluiting van zulk een man door zich zelven, en hem eindelijk ontdaan ziende van het dubbele masker, dat hij hem door twee woorden had afgerukt, hem op zijne beurt de hand reikte en afstand deed van zijne wereldlijke macht, terwijl er een traan langs zijne ontvleesche kaken rolde.

— Die traan, zegt de getuige van dit tooneel, scheen mij het laatste vaarwel van het christendom.

Gelukkig voor de wereld, dat deze zegepraal van de stoffelijke op de zedelijke macht niet van langen duur was; want, terwijl de godsdienst haren myloed over Rome en de wereld herkreeg, was een jaar na het voorval, dat wij verhalen, de wereldtwinger genoodzaakt de kroon van zijne trotsche kruin te leggen.

— EINDE. —